

Calluna

31(1) 2014

Åkerfibbla se sid. 14-15

Calluna

Utgiven i samarbete mellan

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och
BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

ÅRG. 31 2014 nr 1

ISSN 2000-2335

Redaktör: Birgitta Herloff

Ansvarig utgivare: Gösta Börjeson

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Plusgiro: 482 38 80-2

Årsavgift: 150 kr

Adress: Biologiska museet

4:e Villagatan 6 504 53 Borås

Hemsida: <http://vbotaniskaforening.se>

STYRELSE:

Ordf: **Gösta Börjeson**

Dammgatan 10 566 32 Habo

036-40611 gosta.borjeson@telia.com

V ordf: **Anders Bohlin**

Halltorpsgatan 14 461 41 Trollhättan

0520-35040 anders.bohlin@telia.com

Sekr: **Ulla-Britt Andersson**

Tingvallavägen 3 461 32 Trollhättan

0520-10798 0708958625@euromail.se

Kassör: **Olof Janson**

Kårtorp 1 533 97 Götene

0511-53026, 53016

Övriga: **Anders Bertilsson**

Bäcksholm 565 91 Mullsjö

0392-23015 bertilsson.gravsjo@telia.com

Michael Johansson

Bodagatan 27 507 42 Borås

0704-552247 ambrosia20@live.se

Karin Kjellberg

Stenum Västtomten 532 94 Skara

0511-61007 kjellberg.karin@telia.com

Peter Laudon

Ryttaregårdsv. 14 532 73 Varnhem

0511-60586 peterlaudon@telia.com

Erik Ljungstrand

Järkholmsvägen, pl 614 436 56 Hovås

0708-559628

Enar Sahlin

Box 3 438 05 Hindås

0301-10848 enar.sahlin@telia.com

Lennart Sundh, SUNDH MILJÖ

Odengatan 24 521 43 Falköping

0709-667959 hem: 0515-16759

sundh.miljo@telia.com

Rapportmottagare: Lennart Sundh

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Ekursionskommitté: Anders Bertilsson, Erik Ljungstrand

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9

Årsavgift: 150 kr

Adress: Botanhuset

Box 461 405 30 Göteborg

Hemsida: <http://www.bfig.se>

E-post: _____

STYRELSE:

Ordf: **Aimon Niklasson**

Trolltjärn 18 436 40 Askim

031-261378 / 0736-254461

aimon@bahnhof.se

V ordf: **Enar Sahlin** (se vänsterspalten)

Sekr: **Erik Ljungstrand** (se vänsterspalten)

V sekr: **Kenneth Bergerson**

Karduansmakareg. 26 415 07 Göteborg

031-266637 / 0707-872415

kennethbergerson@gmail.com

Kassör: **Sören Svensson**

Båtsman Grås g. 11 422 57 Hisings Backa

031-523865 / 0703-222403

soren.svensson@mbox303.tele2.se

Övriga: **Ragnhild Crawford**

Önneröd 150 442 72 Kärna

0303-226123 / 0730-228517

ragnhild.neil.crawford@gmail.com

Maj Fagerberg

Dalgångsgatan 25 431 39 Mölndal

031-825126 / 0708-471112

maj@fagerberg.org

Claes Gustafsson

Storesandsvägen 7 430 82 Donsö

031-973861 / 0703-210641

claes.gustafsson@bioenv.gu.se

Mari Källersjö

Carl Skottsbergs g. 22A 413 19 Göteborg

031-3206798 / 0703-613988

mari.kallersjo@vgregation.se

Staffan Wall

Gibraltargatan 44 412 58 Göteborg

031-160560 / 0766-346240

wall@chem.gu.se

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Ekursionskommitté: Erik Ljungstrand, Eva Andersson, Kenneth Bergerson, Kristoffer Hahn

Ordföranden i BFiG har ordet

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Botanikvänner: Ljuset har kommit tillbaka!

Likaså blev det lite vinter även i år! Medan den varar kan du förbereda dig på Thomas Karlssons nya växtnamnslista. Mållorna är inte vad de varit och *Kali turgida* var en gång *Salsola kali*. Som tur är ser den likadan ut på stranden som när Linné satte namn på den! Och den lilla knutörten är en bland alla lysingar. Blington skall det heta!

Bland årets begivenheter märks förstås De Vilda Blommornas Dag den 15 juni och vi hoppas nu att fader Pluvius äntligen tar semester denna dag.

Botanikdagarna 2-6 juli blir i år i Ångermanland. Man får hänga på låset för att komma med! Förra året i Dalsland är oförglömligt, delvis tack vare flera i våra föreningar! Glöm ej att uppmuntra studerande, som kan få stipendium för att delta!

Finns det någon vackrare blomma än årets växt 2014, slätterblomma? Läs mera därom på sidorna 23-24.

Artportalen som fortfarande saknar floravårdsdelen har dock mognat betydligt. Kvaliten på de nya bilderna och att kunna söka arter från en yta på kartan är ju stora framsteg. Så rapportera direkt för att inte uppgifter skall bli bortglömda. I bästa fall blir det en hjälp för Enar Sahlin med floravårdsarbetet vari du också kan bidra i år med ”praktiskt arbete” i fält.

Som fjolårets växtfynd får man väl betrakta upptäckten av dvärgandmat i Skåne av vår sekreterare. Han bevisade återigen tesen om ”the well prepared

brain” för att upptäcka nya saker. Men det finns saker för dig att upptäcka också! Däri ligger den stora tjusningen!

Bland glädjande nyheter är att Klippans naturreservat utökats och kanske framförallt att lunglaven tillväxt ordentligt och bildat många nya lavbålar på träden runt omkring ”ursprungsträdet”. Det känns som ett tredebrott!

Ett sådant tredebrott behöver vi vad gäller antalet medlemmar. Kanske kan vi bli fler genom samspråk om botanik och genom att låna ut Calluna till intresserade bland människor runt omkring oss. Och glöm inte att du är välkommen att berätta om dina erfarenheter och upplevelser både här och i Vilda Växter.

Våra program är lika omfattande och omväxlande som förut och alla är förstås välkomna. Och vi lär av varandra!

Slätterblomma *Parnassia palustris*

Västergötlands Botaniska Förening

Kallas till årsmöte i Västra Tunhems hembygdsgård

Vägbeskrivning : www.tunhemsbygden.se/karta

Koordinater: RT90 6469530 1300105

Lördagen den 12 april 2014

Kl. 09.30 samling med kaffe

Kl. 10.00 Årsmöte

Kl. 11.00 Anders Bohlin bildföredrag om Halle- och Hunneberg

Lunch ca kl. 12.00

Exkursion: Grinnsjötorp på Hunneberg

Anmälan till Bohlin, tel. 0520-35040 eller anders.bohlin@telia.com
senast den 6 april

Botaniska Föreningen i Göteborg

Program för perioden mars - maj 2014

Torsdag 27 mars, kl. 19: Svartedalen, vildmark in på knutarna. *Kåre Ström* berättar och visar vackra bilder från det av många okända skogsområdet Svartedalen i mellersta Inland (norr om Kungälv). Vi får ta del av både natur-, frilufts- och kulturvärden i detta "de tusen sjöarnas land", där man t.ex. kan påträffa gamla torp- och kvarnruiner, hedjohannesört, liten havstulpanlav, tjäder och vildsvin, möjligen även varg. Kåre avser även att förtälja om föreningen "Rädda Svartedalens Vildmark":s kamp för skydd av skogen och dess arter.

Torsdag 24 april, kl. 19: Årsmöte med sedvanliga årsmötesförhandlingar, inklusive val av styrelse och övriga funktionärer. Eventuella motioner till årsmötet skall ha inkommit till sekreteraren senast en månad innan detta möte.

Efter pausen blir det föredrag av vår hedersledamot *Åslög Dahl* om "Nyttoväxter från hela världen". Titeln avser det i vintras nyutkomna bokverk (i två tjocka band!) som Åslög, Bente Eriksen, Magnus Neuendorf och illustratösen Kirsten Tind arbetat med i tolv långa år. I detsamma presenteras utförligt ungefär 400 nyttoväxter, i stort sett alla vi träffar på här i Sverige, men även åtskilliga som vi blott hört talas om eller som ingår i importerade produkter av skilda slag, givetvis huvudsakligen i form av mat, men även mediciner m.m.

Denna afton hoppas vi kunna avsluta med en eftersits till självkostnadspris (50 kr), arrangerad av vår festkommittéledamot *Maj Fagerberg*. **OBS!** Obligatorisk föranmälan till sekreteraren (0708-559628) senast onsdag 16 april. Har du anmält dig, men sedan drabbats av förhinder, måste du höra av dig och lämna återbud!

Torsdag 22 maj, kl. 19: Lönar det sig att följa upp naturreservatens skötsel? Både skyddet och skötseln av våra naturliga gräsmarker är viktiga för bevarandet av deras biologiska mångfald, men (hur) fungerar reservatsskötseln i praktiken? *Hans Alexandersson* berättar om olika sorters hävd, inte minst med hjälp av brand, av slätterrängar och naturbetesmarker i Västra Götalands läns naturreservat, samt om resultaten av Länsstyrelsens uppföljningar.

LOKAL för våra föredrag är, om inget annat anges, Botanhusets (f.d. Botaniska institutionens) föreläsningssal på Carl Skottsbergs gata 22 B i Göteborg.

Tyvärr går det inte att ställa upp husets entrédörr i samband med mötena, men någon medlem kommer att finnas i närheten av entrédörren för att släppa in dem som kommer i tid. Om du skulle råka bli försenad till ett föredrag kan du knacka på föreläsningssalens bakre fönster (gå uppför backen till vänster från entrén), så kommer det snart någon och öppnar för dig.

UTDELNING ur våra fonder "till minne av Harald Fries m.fl. medlemmar" år 2014. Botaniska Föreningen i Göteborg delar årligen ut en del av avkastningen från fonderna vi förvaltar till "botaniska undersökningar, främst avseende Västsveriges flora". Vid årets beslutstillfälle fanns det 6000 kronor tillgängliga för utdelning, men då tyvärr ingen ansökan hade inkommit inom utsatt tid lades dessa medel till fonderna. Ny anmälningsomgång följer nästa vinter.

ALLA är välkomna till föredragen härövan, vilka arrangeras av Botaniska Föreningen i Göteborg, även de som (ännu) endast är medlemmar i Västergötlands Botaniska Förening, liksom vänner och bekanta till medlemmarna. Vi samarbetar dessutom med Studieförbundet.

Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2014 (del 2)

För exkursionerna gäller följande:

- Deltagande i exkursioner bör anmälas, om ej annat anges till Erik Ljungstrand (0708-559628). Uppge vilken exkursion, namn, telefonnummer och eventuell tillgång till bil. Om du inte anmält dig minskar möjligheten att få plats i bil för vidare transport. Bilburna bör *alltid* anmäla sig, för planeringens skull, samt om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om de är flera). Endast de som är anmälda kan informeras om sena ändringar i programmet, eller i det fall exkursionen skulle ställas in. Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg – det blir så svårt att hålla reda på – och undvik att ringa under helgerna.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas (om ej annat anges). Glöm ej luppen!
- Tag med matsäck (även på kvällsexkursionerna, om du så önskar).
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i tillräckligt god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning. På många lokaler är parkeringsmöjligheterna mycket begränsade.
- Ersättningen till bilägaren är 18 kr per mil, vilken insamlas bland medföljande passagerare, om ej annat har överenskommit.
- Kontrollera noga kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning. Om det visar sig att sådana har skett gäller normalt de tidsmässigt närmaste avgångarna.
- Floravårdsexkursioner arrangeras i samverkan mellan Länsstyrelsen och våra floravårdsansvariga. Program för dessa meddelas separat i "Calluna" (men de är dock medtagna i petitstil nedan).
- Exkursionsprogrammets tredje del (från senare delen av september) är ännu bara preliminärt fastställd; definitiva tider och platser kommer i häfte 3 av "Calluna" för i år.
- Till flertalet exkursioner är även icke medlemmar välkomna att medfölja, för att få uppleva hur trevligt vi har det, men vid begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Erik Ljungstrand (se ovan), Eva Andersson (031-583141), Kenneth Bergerson (0707-872415), Kristoffer Hahn (0762-157500) eller direkt till exkursionsledarna.

Söndag 13 april: Vårväxtexkursion till **Efra** och **Skipås** i mellersta Halland ledd av *Nils-Gustaf Nilsson*. Vi börjar med att beundra det "vita havet" av naturaliserade snökläckor i den vackra slutningen ned mot Efra Stomgård, varefter vi fortsätter till Skipås naturreservat (även kallat "Guds gröna ängar"), där blåsippa, smånunneört, skogsbingel och (vanlig) vårlök kan förväntas i det vackra och omväxlande området. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och vid Efra kyrka kl. 10:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 11 april.

Onsdag 16 april: Nybörjarexkursion till **Trollspisberget** i Renströmsparken, centrala Göteborg, under ledning av *Kristoffer Hahn*. Detta, för många måhända obekanta, naturområde strax söder om Götaplatsen bjuder på ett urval av tidiga växter ur vår vardag, och därtill en praktfull utsikt över staden. Ca 2 km vandring i blandad terräng. Samling intill lekplatsen vid Näckrossdammen (nära Universitetsbiblioteket) kl. 18:00. Anmälan senast 14 april.

Tisdag 22 april: Traditionell kvällspromenad genom **Vitsippsdalen** med *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna borde vid denna tid blomma som bäst; för övrigt bör vi kunna få se bl.a. gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, skogsbingel, dårört, vätteros, (vanlig) vårlök och lundvårlök i blom. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid växthusentrén kl. 17:30. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 17 april.

Torsdag 1 maj – lördag 3 maj: Långexkursion till Skåne (fullbokad). Se häfte 4 av "Calluna" för i fjol.

Söndag 4 maj: Vårutflykt till den skira bokskogen i **Gässlösa** naturreservat öster om Rolfs-torp ledd av *Christer Andersson*. Under de ljusgröna bokarna bör både vitsippa och skogsbingel stå i full blom. Vi vandrar ned utefter Stenån och upp till utsiktsplatsen på Böstesberg (111 m ö.h.). Ca 2 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:45 och vid reservatparkeringen kl. 10:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 29 april.

Tisdag 6 maj: Nybörjarekurs till **Labbera** vid Råda säteri med *Kristoffer Hahn*. Denna vackra udde i Rådasjön rymmer flera olika naturtyper, och därmed många vanliga växter. I lugn takt lär vi oss mer om dem, och får även skåda de ovanligare vårblommorna gulsippa, bäckbräsma och gullpudra. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Råda säteris parkering kl. 18:15. Anmälan senast 5 maj.

Lördag 10 maj: Svampexkursion till **Rörö** under ledning av *Anders Aronsson*. Som ett led i reservatsskötseln har Rörös kustlunghedar bränts de senaste åren, varför olika vårsvampar kan hittas på de brända ytorna. Ca 3 km vandring i mest småkuperad terräng. Samling vid Lilla Varholmens färjeläge kl. 8:30 (färja till Hönö avgår kl. 8:40) och vid Burö färjeläge kl. 9:25. Färja till Rörö avgår kl. 9:35 och återkommer till Burö färjeläge kl. 17:20. Samarrangemang med Göteborgs Svampklubb. Anmälan senast 8 maj.

Söndag 11 maj: Föreningen Bohusläns Floras årsmöte (med exkursion) på Ramsvikslandet.

Onsdag 14 maj: Ännu en aftonvandring genom **Vitsippsdalen** ledd av *Erik Ljungstrand*. Vi återvänder för att se vad som har hänt med lundfloran under de tre veckor som gått. Många av de blommor som prunkade i april är nu "slut", men andra har kommit i deras ställe, som nordlig lundstjärnblomma, tandrot, månviol, vårärt och skogsstarr. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid växthusentrén kl. 17:30. Anmälan senast 12 maj.

Söndag 18 maj: Lavexkursion till **Näverkärr** (ytterst på Härnåset) med *Lars Arvidsson*. Här bör vi kunna få se åtskilliga av de sällsynta lavar som "Storskogen" är så berömd för, som blylav, getlav, jättelav, lunglav och örtlav. Även kärlväxtfloran hyser många rara blomster, däribland landets sydligaste spontana hybridlind. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:15 och på parkeringen vid Näverkärr kl. 10:00. Samarrangemang med Göteborgs Svampklubb samt Västkoststiftelsen. Anmälan senast 16 maj.

Tisdag 20 maj: Kvällsutflykt till **Stora Amundön** under ledning av *Aimon Niklasson*. Detta lättillgängliga strövområde erbjuder en vårväll (förutom fågelsången) åtskilliga vårblommor som majsmörblommor, (vanlig) skörbjuggsört, slån, kärtrörel, spikblad, trift, desmeknopp och vårklynne. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och på parkeringen vid Amundö kl. 18:00. Anmälan senast 19 maj.

Söndag 25 maj: Heldagsexkursion till **Ovandalen** på Halleberg och **Nygårdsängen** vid sjön Vassbotten (nära Vänersborg) ledd av *Birgitta Lindqvist*. Den djupt nedskurna Ovandalen skiljer Hallesnipen från övriga Halleberg, och är särskilt känd som "ramsökens hemvist", men vi hoppas även få se strutbräken, skogsbräsma, dvärghäxört, ögonpyrola, myskmadra och skogssvingel i dalen, samt förhoppningsvis Västergötlands enda kända förekomst av klippoxel sydväst därom. Nygårdsängen är ett attrikt våtmarksområde, utbildat i Nabbensbergs tegelbruks gamla lertakter, där bl.a. ävjebrodd och grönskära frodas. Ca 3 km vandring i delvis rätt kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och vid Ovandalens parkering (där vägen tar slut) kl. 10:00. Stövlar påbjudes! Anmälan senast 23 maj.

Måndag 26 maj: Aftonvandring genom **Hördalen** ("Vallda dalar") under ledning av *Jan Johansson*. Den lummiga dalgången är särskilt känd för sin yppiga vårflora, men även nu när våren börjar gå mot sitt slut finns där mycket av intresse, som svart trolldruva, filtbjörnbär, gullviva, ormbär och lundslok, samt (ned mot stranden) källgräs. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Hamra golfbanas parkering kl. 18:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 23 maj.

Torsdag 29 maj: Vi besöker den rika **Ranebo lund**, "Svartedalens pärla", med *Erik Ljungstrand*. I denna södra Bohusläns artrikaste lund, en gång upptäckt av Nils Grimvall, bör vi kunna få se bl.a. strutbräken, smörbollor, lundbräsma, tandrot, myskmadra, kransrams och ramslök, måhända även nästrot (lundviol och storgroë är tyvärr förmodligen utgångna, ev. återfynd kommer att belönas!). Ca 3 km vandring i småkuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och vid Spekeröds kyrka kl. 10:00. Anmälan senast 28 maj.

Torsdag 5 juni: Nybörjarekursion till **Ramberget** på Hisingen ledd av *Kristoffer Hahn*. På och intill Ramberget finns en stor andel av våra inhemska träd representerade; under denna kvällsvandring tittar vi närmare på dem, och får i lugn takt lära oss hur man skiljer dem åt. Ca 2 km promenad i mest lätt terräng (delvis mer kuperad, men då i trappor). Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och utanför Rambergsskolan kl. 18:00. Anmälan senast 3 juni.

Söndag 8 juni: Heldagsexkursion till **Bölets ängar** i Tiveden under ledning av *Leif Pettersson*. Bölet har en mycket rik flora präglad av kalkrikedom kring de gamla gruvhålen, en sällsam "oas" i de magra Tivedsskogarna, utforskad av J.A.O. Skärman och bekantgjord år 1890. Guckuskon är säkerligen områdets mest kända växt, men vi borde även kunna få se ormtunga, tibast, spenört, särläka, skogsklocka, klasefibbla och sommarfibbla. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 7:30 och vid Bölets reservatparkering kl. 11:00. Anmälan senast 5 juni.

Onsdag 11 juni: En kvällstur i **Änggården** med *Kenneth Bergerson* där vi tittar närmare på en del ganska vanliga växter ur några "svårare" grupper, ormbunkar och stråväxter – gräs, tåg, frylen och kanske några starrarter. Vi försöker också bringa en viss ordning i det stora släktet veronikor (*Veronica*) med sina drygt tjugo arter hos oss, några av de vanligare kan vi säkert få se. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 18:00. Anmälan senast 9 juni.

Lördag 14 juni: Försommarutflykt till mellersta **Tjörn** ledd av *Ingemar Jonasson*. Vi avser att besöka några av den artrika öns "pärlor", Håle mosse, Breviks kile och Breddalen med Säby ö. Tyngdpunkten ligger på de bägge ytterst sällsynta gräsen spädlosta och ängslosta, av vilka det förra endast och det senare nästan bara påträffas på Tjörn inom Sverige i nutiden, men vi hoppas även få se bl.a. dvärglin, kärrspira, granspira, höskallra, benved och ängsnycklar. Ca 3 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:45 och vid Källekrärl kl. 10:00. Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Anmälan senast 12 juni.

Söndag 15 juni: **DE VILDA BLOMMORNAS DAG** i Norden. Se separat program på s. 9–11.

Onsdag 18 juni: Aftonvandring uppe i **Änggårdsbergen** under ledning av *Erik Ljungstrand*. Områdets naturliga flora är tämligen artfattig, men från Botaniska Trädgården (och privata trädgårdar) har genom åren många trädgårdsväxter förvildats. Vissa främmande arter torde vara medvetet utplanterade, som t.ex. flugtrumpet. För övrigt kan vi få se bl.a. vattenblink, vinterkaprifol ("vintertry") och hampstånds. Ca 6 km vandring i rätt kuperad terräng (men mest på stigar). Samling vid Lilla Änggården kl. 17:30. Anmälan senast 16 juni.

Söndag 22 juni – onsdag 25 juni: Långexkursion till **K R A G E R Ø** (jämte omgivningar) i Telemarken med *Roger Halvorsen* och *Erik Ljungstrand*. Mellersta kusten på norska Sørlandets östsida hyser en mycket rik flora, delvis beroende på kalkberggrund. Vi tänker oss att besöka rikbergsbranter, ädellövskog, kustsamhällen, gamla parker samt Nordens enda i drift ännu varande "dampmølle" med rik ruderatflora. En halvdag hoppas vi därtill kunna komma ut till den mycket natursköna ön Jomfruland. Bland de intressantare växter som vi hoppas få se kan nämnas rutlåsbräken, uddbräken, rosenblim, raggarrv, orientblim, glansruta, fjällsippa (på havsstranden), grenmarsoxel (endem), gul- och rosenkronill, grenbingel, fagerviol (ej i blom), rotkörvel, olymptistel, skånefibbla, rundlök, parkfryle och bredlosta. Planerad avresa från Göteborg 22 juni på morgonen, återkomst 25 juni rätt sent på kvällen. Föreläggning (huvudsakligen) i dubbelrum på Kragerø Sportell. Kostnad ca 2500 kr, inklusive tre övernattningsar med helpension, men exklusive resor; dessa kan uppgå till ca 1000 kr (inklusive båtresa till Jomfruland). Maximerat deltagarantal, högst 24 personer. Bindande skriftlig anmälan senast den 10 april till Erik Ljungstrand, Järholmsvägen, pl 614, 436 56 Hovås. Vid överanmälan får de sist anmälda utgå.

Utförligare program sändes till de anmälda under juni. **OBS!** Denna resa är endast öppen för medlemmar i BFiG eller VBF.

Lördag 28 juni: Heldagsexkursion till **Bäve skalbankar** (öster om Uddevalla) ledd av *Jan Uddén*. Vi besöker såväl de berömda Bräcke-Kurödsbankarna som skaltäkterna vid Porsen och Älje, måhända även Ramseröd. Förutom kalkdån kan bl.a. smalfräken, vitstjälksmöja, grådådra, trollsmultron, vattenblink och slätterfibbla utlovas, kanske även gotlandsag vid sjön Surveln. Ca 6 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och utanför Skalbanksmuseet vid Bräcke kl. 10:00. Anmälan senast 26 juni.

Söndag 29 juni: Fjädergräsexkursion till **Falbygden** med dess stäppartade torrängar under ledning av *Lennart Sundh*. Vi avser att besöka samtliga kända nutida lokaler för fjädergräs i Sverige: Bondegården i Vartofta-Åsaka, Nolgården i Näs, Vinberga i Dimbo och Varholmen i Dala. Bland dess följeväxter kan vi få se bl.a. backklöver, toppjungfrulin, (ljus) solvända, färgmadra, smalbladig lungört, drakblomma, kungsmymta, praktbrunört, fältvädd och klasefibbla. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:00 och vid Näs' kyrka kl. 10:00. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 27 juni.

Onsdag 2 juli – söndag 6 juli: Svenska Botaniska Föreningens Botanikdagar, detta år i Ångermanland.

Lördag 12 juli: Hallands Botaniska Förenings exkursion till Kullen.

Måndag 14 juli: Hallands Botaniska Förenings exkursion till Gårdshult.

Lördag 19 juli: Högsommartur till **Båtafjorden** i Värö ledd av *Robert Knubb*. Detta Natura 2000-område innehåller fina betade strandängar, men även torrare, sandiga marker. Vi kan förhoppningsvis få se bl.a. klotgräs, knutört, ljungögontröst, granspira och ängsnycklar. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och vid parkeringen intill vägen strax sydöst om Ringhals kärnkraftverk kl. 10:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 17 juli till Robert (0707-697844).

Söndag 27 juli: Dagsutflykt till **Nohlmarken** vid Skultorp med *Kurt-Anders Johansson* och *Rolf-Göran Carlsson*. Denna berömda slättermark, svenska fastlandets största (6.5 ha), är mest känd för sin rika orkidéflora. Så här sent på sommaren ses dock mest brudsporre (och praktsporre), men stor ögontröst (insådd), (sen) ängsgentiana, höskallra och plattsäv är inte heller att förakta. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och vid reservatparkeringen kl. 11:00. Anmälan senast 25 juli till Kurt-Anders (0706-301736).

Söndag 3 augusti: Heldagsutfärd till **Rörö** under ledning av *Erik Ljungstrand*. Denna fagra ö i ytterskärgården hyser en rik och varierad flora, ur vilken vi hoppas få se bl.a. fyrling, dvärglin, knutört, ostronört, vattenmynta, bolmört, ävjebrodd, kärrknipprot, prickstarr och engelskt marskgräs (enda kända lokalen i Sverige). Ca 6 km vandring i mest småkuperad terräng. Samling vid Lilla Varholmens färjeläge kl. 8:30 (färja till Hönö avgår kl. 8:40) och vid Burö färjeläge kl. 9:25. Färja till Rörö avgår kl. 9:35 och återkommer till Burö färjeläge kl. 18:15. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 1 augusti.

Lördag 9 augusti: Eftersommarexkursion till (Bohus-) **Malmön** vid Sotenäset ledd av *Eva-stina Blomgren*. Malmön är känd för sin stenbrytning, som pågick i stor skala långt in på 1970-talet, och brotten präglar fortfarande ön. I dessa kan vi finna strandlummer och puk-törne, myrarna hyser brunag, och vid stränderna ses marrisp och strandtistel ("strandmolke"). Ca 3 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:15 och vid Tullbodens färjeläge kl. 10:00 (färja till Malmön avgår kl. 10:10). Anmälan senast 7 augusti.

Söndag 17 augusti: Sensommarbesök på **Hällsundsudde** med *Erik Ljungstrand*. Onsalalandets sydöstligaste udde bjuder på ett öppet beteslandskap, ej olikt Sønnerbergen, men med en rätt annorlunda flora. Bland de intressantare arter vi hoppas få se kan nämnas klotgräs, atlantnäckros, västkustros, klockgentiana, källgräs och sjötätel. Ca 4 km vandring i delvis rätt kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och på Hällsundsuddes parkering kl. 10:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 15 augusti.

Tisdag 19 augusti: Kvällsvandring på **Stora Amundön** under ledning av *Aimon Niklasson*. På denna välbesökta ö skall vi huvudsakligen studera strandfloran, med arter som glasört, saltört, smal käringtand, stallört, strandloka, strandmalört, dvärgbandtång, strand- och saltstarr samt en del strandlavar. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och på parkeringen vid Amundö kl. 18:00. Anmälan senast 18 augusti.

Torsdag 21 augusti: Traditionell stadsvandring inne i **Göteborgs** innerstad med *Erik Ljungstrand*. Vi vandrar på stadens gator spejande efter vad grönt där kan påträffas. Nya växter dyker upp varje år, men endast få av dem lever kvar; ibland är även en "gammal" art borta. Murruta, skär kattost och pilblad bör vi dock kunna få se även i år. Samling vid Lejontrappan i Brunnsparken kl. 17:30. Stövlar är ej nödvändigt. Anmälan senast 19 augusti.

Lördag 23 augusti: Floravårdsexkursion till Orremossen. Se floraväktarprogrammet på s. 12.

Söndag 24 augusti: Sensommarexkursion till **Södra Aröd** ledd av *Ragnhild Crawford*. År 1998 upptäcktes här en förekomst med flera "rara ärtor" på ett sandfilter, vilka sedan dess har återkommit flertalet år: ludd-, gräs- och knölvial samt gul-, ungersk, och kvarnvicker. Förutom dessa sentida inkomlingar kan vi även på och vid Vadholmen få se sydsmörblomma (enda kända lokalen i Bohuslän) och dvärgbandtång. Samling vid Botanhuset kl. 8:45 och vid Solberga kyrka kl. 10:00. Anmälan senast 22 augusti.

Tisdag 26 augusti: Nybörjarexkursion till **Ganlet** nära Önnered under ledning av *Kristoffer Hahn*. Många av denna klippiga uddes vanliga växter står så här års i frukt. Men vad är det för frukter, och vad har de för likheter och skillnader med dem vi äter? I lugn takt och med gott om tid för frågor lär vi oss om detta. Ca 1 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Ganlevägens slut kl. 18:00. Anmälan senast 25 augusti.

Lördag 27 september: Ruderatexkursion i Göteborgstrakten. Se häfte 3 av "Calluna".

För planeringen av ruderatexkursionen uppmanas alla medlemmar, som finner någon intressantare lokal med mer eller mindre underliga ruderatväxter, att meddela detta till Erik Ljungstrand.

De Vilda Blommornas Dag söndag 15 juni 2014

Blomstervandringar i Göteborgsregionen (s.lat.) och Västergötland

Botaniska Föreningen i Göteborg, Exkursionskommittén och

Västergötlands Botaniska Förening i samarbete med Svenska Botaniska Föreningen

De Vilda Blommornas Dag (DVBD) äger rum en söndag i juni varje år, och tillägnas Nordens vilda flora. Under en och samma dag går tusentals människor på blomstervandringar i Sverige, Norge, Finland, Island, Danmark och de därtill hörande Färöarna och Grönland. Det är ett samnordiskt arrangemang mellan de nationella botaniska föreningarna. Ända sedan starten i Sverige, den 9 juni 2002, står Svenska Botaniska Föreningen

som huvudarrangör. SBF samverkar med regionala och lokala föreningar, organisationer och enskilda botanister i hela vårt avlånga land. Syftet med De Vilda Blommornas Dag är att bjuda in människor till vandringar i blommornas värld, så att vi tillsammans kan uppleva, njuta och bekanta oss med den mångfald av vilda växter som finns i vår närhet. På så vis kan vi skapa ett större intresse för vår flora och lyfta fram botaniken.

BOHUSLÄN

Göteborg kn

HÖKÄLLA (Backa sn)

TID: 18-20 LEDARE: Sören Svensson
MÖTESPLATS: Parkeringen vid Lillhagen Södra

GUNNESBY (Säve sn)

TID: 14-16 LEDARE: Hans Starnberg
MÖTESPLATS: Vid Gunnesby koloniområdes entré

SILLVIK (Torslanda sn)

TID: 14-16 LEDARE: Staffan Wall
MÖTESPLATS: Busshållplatsen Hornkamsgatan

Kungälv kn

ÅSEBY (Solberga sn)

TID: 14-16 LEDARE: Ragnhild Crawford
MÖTESPLATS: Vid Solberga kyrka

Lilla Edet kn

JORDFALLSSLÄTTEN (Hjärtum sn)

TID: 9 LEDARE: Mikael Asplund.
MÖTESPLATS: Hjärtumsgården

Öckerö kn

HÖNÖ, JUNGFRUVIKEN (Öckerö sn)

TID: 14-16 LEDARE: Håkan Olsson
MÖTESPLATS: Vid Hönö begravningsplats

HALLAND

Kungsbacka kn

ÄSKHULT (Förlanda sn)

TID: 10-12 LEDARE: Jan Kuylenstierna
MÖTESPLATS: På "Bytorget" i Äskhult

VÄSTERGÖTLAND

Ale kn

SURTE (Nödinge sn)

TID: 10-12 LEDARE: Anneli Börjesson
MÖTESPLATS: Vid Glasbruksmuseets parkering

Borås kn

BORÅS

Med guide besöks lämplig lokal. Se vidare annons i Borås Tidning.

Göteborg kn

VÄTTLEFJÄLL (Angered sn)

TID: 10-12 LEDARE: Lars-Erik

Norbäck

MÖTESPLATS: Vid Rannebergens centrum

STORA AMUNDÖN (Askim sn)

TID: 18-20 LEDARE: Aimon Niklasson

MÖTESPLATS: Parkeringen innanför Amundö

ÄNGGÅRDSBERGEN (Fässberg sn)

TID: 10-12 LEDARE: Erik Ljungstrand

MÖTESPLATS: Vid Finnsmossens nordöstra ände

SLOTTSSKOGEN (Göteborg sd)

TID: 18-20 LEDARE: Ingrid

Ljungstrand

MÖTESPLATS: Vid August Kobbs byst

DONSÖ (Styrsö sn)

TID: 14-16 (kontrollera dock båt-tidtabellen!)

LEDARE: Claes Gustafsson

MÖTESPLATS: Bryggan vid Donsö hamn

SKÄNDLA (Tuve sn)

TID: 10-12 LEDARE: Marie Hurtig

MÖTESPLATS: Vid Skändla hembygdsgård

RUDDALEN (Västra Frölunda sn)

TID: 18-20 LEDARE: Anders Aronsson

MÖTESPLATS: Parkeringen vid Motionscentralen

Götene kn

BJÖRNEBERGSÄNGARNA (Österplana sn)

Tid: 18 LEDARE: Olof Janson

MÖTESPLATS: Österplana kyrkas norra parkering

ÖSTERPLANA HED (Österplana sn)

Tid: 15 LEDARE: Olof Janson och Ove Johansson

MÖTESPLATS: Österplana kyrkas norra parkering

ÖSTERPLANA VALL (Österplana sn)

TID: 10 LEDARE: Ove Johansson

MÖTESPLATS: Parkeringen vid slutet av vägen mot Örnkulla strax väster om Österplana kyrka.

Habo kn

MUNKASKOG (Habo sn)

Tid: 10 LEDARE: Arne Svensson 036-414 23

MÖTESPLATS: Hembygdsgårdens parkering i Habo för samåkning till Munkaskog.

Härryda kn

WENDELSBERG (Råda sn)

TID: 10-12 LEDARE: Kristoffer Hahn

MÖTESPLATS: Vid Wendelsbergs Grindar

Karlsborg kn

BÖLETS ÄNGAR (Udenäs sn)

Tid: 10.00 LEDARE: Siw Sjöberg m. fl.

Siw: 0705-798542

MÖTESPLATS: Reservatets parkering

Mariestad kn

PERSGÅRDEN I KARLEBY (Leksberg sn)

TID: 10.00-12.00 LEDARE: Joakim

Lilja

Karleby ligger några hundra meter in på första avtagsväg höger 200 meter efter viadukten över E 20 på Skövdevägen om du kommer från Mariestad.

Mark kn

FRITSLA (Fritsla sn)

TID: 10 LEDARE: Kenneth Persson
0320-70986.

MÖTESPLATS: vid Bjälbo

ÖRBY (Örby sn)

TID: 10. Ca 2 timmars lätt vandring.
LEDARE: Kenneth Hansson 0320-13812
MÖTESPLATS: på parkeringsplatsen vid gamla kyrkogården (mitten mot skolan)

Mölnadal kn

GUNNEBO (Fässberg sn)

TID: 14-16 LEDARE: Harald Nordius
MÖTESPLATS: Parkeringen vid

Stensjön

LABACKA (Kålleröd sn)

TID: 18-20 LEDARE: Börje
Wernersson

MÖTESPLATS: Reservatparkeringen
vid Labacka

Partille kn

BOKEDALEN (Partille sn)

TID: 18-20 LEDARE: Robert Daun
MÖTESPLATS: Parkeringen vid

Jonsereds station

Skövde kn

**HÅLLSDAMMEN PÅ BILLINGEN
(Skövde sd)**

TID: 10.00. LEDARE: Kurt-Anders
Johansson

MÖTESPLATS: mellan infotavlan och
P-platsen vid Hagenstugan väster om
Billingehus.

Svenljunga kn

STOREGÅRDEN (Ullasjö sn)

TID: 10. LEDARE: Sven-Olof och Lars
Johansson. Sven-Olof: 0325-626037

MÖTESPLATS: vid Storegården

Trollhättan kn

ÅKER (Trollhättan sn)

TID: 10.00 LEDARE: Karin & Anders
Bohlin 0520-35040

MÖTESPLATS: Gamledals
parkeringsplats. Tag med fikakorg!

Ulricehamn kn

ULRICEHAMN (Ulricehamn sd)

TID: preliminärt 9.30 Definitiv tid
kommer att annonseras i Ulricehamns
Tidning.

MÖTESPLATS: Rådhusplatsen

UPPLYSNINGAR: Eva Carlsson 0321-20012.

Vara kn

RANAHULTS NATURRESERVAT

(Larv sn)

TID: 10. LEDARE: Tomas Lindström
0512-40679 och Carl Johan Lidén 0702-
670555

Vårgårda kn

VÅRGÅRDA

TID OCH MÖTESPLATS: meddelas i
Alingsås Tidning.

LEDARE: Kerstin Lummander 0322-
620525 och Conny Almqvist.

Vänersborg: kn

**BRINKEBERGSKULLE (Vassända-
Naglum sn)**

TID: kl. 10.00 vid Slussen LEDARE: Erik
Olausson 0521-19988 och Stefan Hult

MÖTESPLATS: Samåkning från
Torpahallen kl 09.45

Floraväktarträffar i Göteborg och Falköping

Lördag 29 mars 2014 kl. 10–15 i Göteborg, Botanhuset, Botaniska Trädgården.

Söndag 30 mars 2014 kl. 10–15 i Falköping, Hotell Ranten (järnvägshotellet, järnvägsstationen/resecentrum). Fri långtidsparkering i närheten, vissa platser med p-skiva.

- för dig som brukar lämna floraväktarrapporter om rödlistade arter till Artportalen
- för dig som är ny floraväktare och vill lära dig hur man ”floraväktar” och hur man sedan rapporterar till Artportalen. Två likadana träffar anordnas för att du skall kunna kunna välja vilken som är närmast att åka till.

Margareta Edqvist som leder floraväktarverksamheten i Sverige presenterar den **nya Artportalen** och instruerar hur man rapporterar till och använder AP. Dessutom delar vi ut inventeringsuppdrag inför 2014. Välkommen att hämta nyttig information och mycket angelägna arbetsuppgifter. Tag gärna med din egen dator (uppkoppling mot nätet finns i Falköping. I Göteborg försöker vi ordna, annars gäller eget modem). Vi bjuder på kaffe och lunch.

Program

- 09.30 Kaffe börjar serveras
- 10.15 Artportalen med Margareta Edqvist
- 12.30 Lunch
- 13.15 Frågestund, planerat väkteri, ev. väktarläger, årets växt ...
- 15.00 Eftermiddagskaffe

Anmälan till Enar Sahlin, enar.sahlin@telia.com, 0706-604919 eller 0301-10848 senast den 24 mars. Meddela om du vill ha vegetarisk mat. Efteranmälan gäller inte!

Praktisk floravård med floraväkteri

Lördag 23 augusti 2014 kl.10 – 16

Cypresslummerlokalerna på Vättlefjäll kräver att vi röjer ljungen som håller på att konkurrera ut lummern. Det är främst två närbelägna lokaler det gäller. På väg dit och även nära cypresslummern finns ett par klockgentianalokaler som behöver kollas. Hur gör man för att ”väkta” denna vackra och angelägna art, som just då torde stå i blom? Det innebär att det finns arbete för lite mer krävande röjning och en lättare inventering för väktare. Kom och lär! Tag med matsäck, gärna stövlar, arbetshandskar och sekator. Roger Gahnertz är exkursions- och arbetsledare.

Anmäl till Roger senast ett par dagar före på tel. 031-483704 eller 0703-58 04 30.

Samling kl.10 vid Angeredens centrum, parkeringsplatsen väster om spårvagnsslingan

Vintertry i Änggårdsbergen

Anna Månsson

Pinnharvsgatan 4 D, 431 47 Mölndal,
anna.mansson@valea.se

I kanten av en ganska sank beteshage i Änggårdsbergen, nära Axcgatan i Mölndal, finns ett stort bestånd av vintertry *Lonicera henryi* som klänger i buskarna vid hagens kant. Vintertryet har ett växtsätt som liknar kaprifol, men till skillnad från kaprifol är vintertryet vintergrönt. Därför är det lättast att få syn på vintertryet före lövsprickningen.

År 2013 observerade jag växten under säsongen och kunde då konstatera att den

blommade i början av juli och hade mogna bär i början av oktober.

Man kan nå växtplatsen via Axcgatan i området Bifrost i Mölndal, där det även finns en liten parkering för besökare till Änggårdsbergen. Vid parkeringsplatsen ser man hagen framför skogsranden. En gångväg går längs hagen i vars bortre del vintertryet finns. Man ser förekomsten både från gångvägen längs hagen och inifrån själva hagen.

Vintertry den 16 april 2013

Foto: Anna Månsson

Åkerfibblan kvar i Edsvära, Vara

Lennart Sundh

SUNDH MILJÖ, Odengatan 24, 521 43 Falköping, sundh.miljo@telia.com

Återbesök vid intressanta växtlokaler lockar ju alltid. Och beträffande åkerfibblan *Hypochaeris glabra* i Vara så hade jag inte varit där sedan jag blev förevisad den av Anders Bertilsson i efterdyningarna av ett inventeringsläger 1985. Åkerfibblan hade då upptäckts av Ulf Gårdenfors och Britt-Marie Holmén som ingick i samma inventeringsgrupp.

Anders Bertilsson besökte lokalen 1995 och fann att den alltså fanns kvar. När jag själv efter ett antal planerade besök äntligen gjorde slag i saken hade det blivit den 14 juli 2013. När jag väl var framme vid Ullstorp med kartstöd från dagens mobiler och GPS:er så kunde jag snabbt konstatera att den sandiga åkermarken dessvärre hade planterats med tall och gran men också att det än så länge fanns kvar gott om sandiga renar och hak i fåroarna som gjorts i samband med planteringen som gjordes 2013.

Vädret var soligt, varmt och fjärilar, vildbin och steklar av olika arter flög av och an över sina revir och jaktmarker. Floran utmed framfartsvägen till gården Ullstorp såg intressant ut med alla sina fibblor där den dominerade arten var höstfibbla. Något som liknande åkerfibbla sågs inte trots ett vridande och vändande på höstfibblorna. En art som fanns frekvent var också den ovanliga sandkrassing, *Teesdalia nudicaulis* som dock saknas på inventeringslistan som Ulf och Britt-Marie upprättade 1985. Sandkrassing är ovanlig i den centrala

delen av Skaraborg. I min hemkommun Falköping, ungefär tre kilometer från Ullstorp, saknas helt fynd av arten. I kanten av plogtillorna fanns även en del av den rödlistade arten mjukdån, *Galeopsis ladanum* och mycket gott om åkerspärjel av underarterna foderspärjel, *Spergula arvensis* ssp. *sativa* var. *sativa* och något som jag absolut ville ha till sydspärjel, *S. arvensis* ssp. *arvensis* var. *arvensis*. Den sistnämnda underarten och varieteten kom dock på skam när jag lade fröerna under luppen, de liknade på pricken fröerna från foderspärjeln. Jag har dock inte gett upp hoppet om annan bestämning av denna mycket avvikande form av spärjel.

Jag fortsatte mitt letande efter åkerfibbla som jag tyckte borde trivas bra i de ännu öppna sandmiljöerna men det tog ett bra tag innan jag till slut hittade ett 40-tal exemplar i kanten av åkern. Med facit i hand insåg jag de galaktiska skillnaderna mellan åkerfibbla och övriga fibblor på platsen. Jag hade faktiskt glömt att åkerfibblan var så liten, som mest kanske hög som en hand men oftare som en tumme, och i de flesta fall utan blommande stänglar, endast bladrosetter noterades. De blommor som fanns var dessutom slutna eftersom åkerfibblan bara öppnar sina blommor under vissa omständigheter. På växtplatsen var det av någon anledning inte plöjt och planterat utan istället fanns spår efter en mild, ytlig bearbetning av det övre markskiktet. Detta passade uppenbarligen åkerfibblan betydligt bättre

eftersom den på denna lilla yta hyste ganska många exemplar och att den inte spridit sig ut på den övriga delen av åkern.

Åkerfibbla ingår tillsammans med andra hotade åkerogräs i ett nationellt åtgärdsprogram som tyvärr inte är särskilt prioriterat från Naturvårdsverkets sida. Arbetet med programmet är än så länge begränsat till biotoper belägna inom skyddade områden. Vid Ullstorp har hittills inga ansatser gjorts för att bevara lokalen och om detta skall kunna ske är det bråttom. Delar av den planterade åkermarken behöver rensas på tall och gran samtidigt som det ålderdomliga sättet att trädesbruka snarast måste införas. Ett bevarande skulle även gynna ett stort antal

insekter. Vid kontakt med markägaren berättar han att han inte vetat något om åkerfibblan. Att zonen mot fastigheten skonats beror främst på att han inte velat plantera ända fram till tomtgräns av hänsyn till dem som besöker Ullstorp. Han är öppen för fortsatt diskussion om skötsel av lokalen vilket är glädjande.

Läs gärna mer om åkerfibbla på Artdatabankens hemsida, <http://www.slu.se/artdatabanken>, på Den virtuella florans hemsida, <http://linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html> och i det nationella åtgärdsprogrammet, Åtgärdsprogram för bevarande av hotade åkerogräs som du hittar på naturvårdsverkets hemsida eller genom att googla.

Åker och träda sydväst om Ullstorp

Foto: *Lennart Sundh*

Något om bergoxel i Göteborgstrakten

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Efter att ha cyklat förbi Härlanda tjärn under många år upptäckte jag en majdag när rönnarna stod i blom att de vita blommorna på ett ganska stort träd vid NV hörnet av sjön där vägen svänger mot söder inte hade rönnblad eller vanliga oxelblad på grenarna. Efter lite letande och frågande och uppvisande för några mer kunniga botanister så kom vi fram till att det nog var bergoxel *Sorbus latifolia*. Den visades vid en exkursion med BFiG år 2000 och upptäcktes två år tidigare.

Vägen tillhör en av Delsjöområdets många markerade löpslingor och några år senare upptäcktes ytterligare två plantor längs en av dessa vägslingor men dessutom ett rätt stort träd i skogen vid en av de mera vildmarksbetonade slingorna, som passerar öster om Ugglemossen i Partille. Den senare lokalen låg vid ett ”utsiktsberg” och bergoxeln kan knappast ha spritts med någon väghållningsmaskin. Har inte kunnat finna några häckar planterade med denna art i de områden jag gått i.

Efter att ha flyttat till Askim och börjat gå till Sisjön i Sandsjöbackareservatet har jag ofta följt en löpslinga som ligger väster om sjön. Även här stod en liten knappt manshög buske utan blommor alldeles vid en sågspånsbelagd stig inte långt från Sisjöns nordvästra strand. Har inte heller här i närområdet hittat några bergoxlar i häckarna men att döma av att häggmisplar spritt sig i en otrolig mängd i området från trädgårdar så bör väl bergoxeln finnas

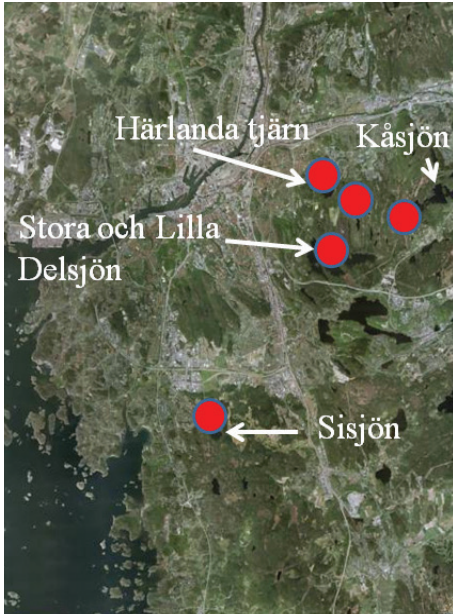
någonstans där i närheten också. Har följt busken några år nu men den har ännu ej blommat.

I artportalen finns 29 rapporter varav två av de ovan beskrivna lokalerna rapporterats även av andra personer. Det finns inga andra uppgifter kända från Västergötland, så vitt jag vet i skrivande stund.

Bergoxelns ursprung anges till sydvästra Europa. Den är lätt att förbigå innan den blommar om man inte tittar på alla rönnblad, vilket jag numera gör med ”ryggraden” sedan jag såg min första finnoxel på en exkursion i BFiGs regi året innan jag upptäckte det första exemplaret.

Bergoxel *Sorbus latifolia*, Sisjön, Askims socken, Västergötland 21 okt 2013.
Foto: författaren.

Kända lokaler i Göteborgstrakten
Karta: Lantmäteriet

Troligen är bergoxeln förbisedd men knappast vanlig. Troligen sprids den med fåglar från bärbildande buskar. Att den upptäckts längs löpslingor skulle ju kunna innebära att den sprids på något sätt med arbetsredskap eller skor men det mer troliga är väl att en växt upptäcks lättare där man oftare går!

Kanske en liten reservation vad gäller artbestämningen kan vara på sin plats. Arten anses av vissa författare vara en fertil korsning mellan vitoxel *S. aria* och tyskoxel *S. torminalis* och funnen första

gången strax före 1750 i Fontainebleau strax söder om Paris (Mitchell 1996). Den kallas på engelska av detta skäl för "Service Tree of Fontainebleau" eller "Broadleaved Rowan". Det finns några liknande hybrider kända (spetsiga flikar men ej så breda blad) och det pågår nu arbete för att med genetisk metodik försöka ytterligare förstå den utveckling som skett och som sker framför ögonen på oss. Kanske är båda föräldraarterna "aggregat" av olika småarter och även bergoxeln kan då förväntas vara ett "aggregat" av flera småarter (Feulner et al 2013), men accepteras som art i Checklista över Nordens kärlväxter 2013 (Karlsson & Agestam 2013).

När man går i skogen ser bladen dock relativt enhetliga ut och tillhör väl troligen samma taxon och det räcker ju långt för en fältbotanist!

Referenser:

- Feulner, Martin et al. 2013. Genetic structure of the three *Sorbus latifolia* (Lam.) Pers. taxa endemic to northern Bavaria. *Plant Syst Evol.* on line 2 april
- Karlsson, Thomas & Agestam, Magdalena
Checklista över Nordens kärlväxter 2013
www.euphrasia.nu/checklista/
- Mitchell, Alan. 1996. *Trees of Britain and Northern Europe*. HarperCollins Publishers

Hybridolvon funnet på Hisingen.

Sören Svensson (text och bild)

Båtsman Grås gata 11, 422 57 Hisings Backa, soren.svensson@mbox303.tele2.se

Hybridolvon i vinterskrud 2014-01-21

Intill min bostad i nordligaste delen av Backa på Hisingen finns ett skogsområde med många stigar att ströva omkring på. Förgäves (än så länge) har jag letat efter fjällkåpa *Alchemilla alpina*, som enligt uppgifter från 1920-talet fanns på ett flertal ställen i detta område. Troligen är växtsamhället för slutet numera för att fjällkåpan skall ha överlevt.

Nära en stig hittade jag våren 2013 en vackert blommande buske som jag inte kände igen. Jag tänkte att det skulle vara enkelt att bestämma växten, men så var inte fallet! Först i september kom jag åter att besöka lokalen för att göra ett nytt bestämningsförsök. Jag insåg då att det rimligen var en art av *Viburnum* och jag tog hjälp av Svensk Kulturväxtdatabas

(SKUD) <http://www.slu.se/skud>. Efter en genomgång av de arter av *Viburnum* som finns med där kom jag fram till att det som verkade stämma bäst var hybridolvon *Viburnum* ×*burkwoodii*. Jag blev dock något konfunderad när jag inte kunde finna denna hybrid i Artportalen.

Nyligen var Erik Ljungstrand intresserad av att se busken på plats, eftersom den fortfarande har många löv kvar, vilket är ovanligt för *Viburnum* i kalla Norden. Efter att ha plockat med en kvist, så kunde han snabbt konstatera att det faktiskt rör sig om hybridolvon. Detta blev också direkt bekräftat av Björn Aldén, trädspécialist vid Göteborgs botaniska trädgård. Enligt en uppgift från Thomas Karlsson vid Naturhistoriska riksmuseet är detta möjligen det första fyndet av kvarstående hybridolvon i Norden.

Hybridolvon uppges i litteraturen vara halvt lövfällande, men i det aktuella fallet är det nog mer än hälften av bladen som sitter kvar på vintern. Busken är 2-3 m hög och ungefär lika bred. Blomställningen är rund och blommorna är vita med en röd anstrykning. Bladen är ovala och något tandade, blanka och mörkt gröna på ovansidan och undertill täckta av en matta

Blad och frukt av hybridolvon

med vita stjärnhår. Stamomkretsen nära marken är 28 cm.

Det var bröderna Albert och Arthur Burkwood samt Geoffrey Skipwith som 1924 i England lanserade denna hybrid mellan luktolvon *Viburnum carlesii* (lövfällande och ursprunglig i Korea och på en liten japansk ö) och *Viburnum utile* (en städsegrön buske från Kina).

Busken växer som sagt vid en stig i skogen (koordinater i RT90 6409960, 1271970), men på gamla kartor kan man cirka 20 m bort se ett mindre hus, som nu är helt borta. Buskens proveniens verkar vara att den planterades ca. 1958, dvs. för 55 år sedan, av en pratglad värmländsk trädgårdsmästare kallad pilonten! Tillnamnet var ett smeknamn med oklart ursprung.

I närområdet kan man bl.a. se mahonia *Mahonia aquifolium*, fläder *Sambucus nigra*, liljekonvalj *Convallaria majalis*, storrams *Polygonatum multiflorum*, bok *Fagus sylvatica* (en stam mäter 370 cm i omkrets), trolig hybrididegran *Taxus* cf. ×*media*, lagerhägg *Prunus laurocerasus*, två små plantor av blå järnek *Ilex* ×*meserveae* och praktgulplister *Lamium galeobdolon* ssp. *argentum*.

Hybridolvon i full blom 2013-05-25

Dold dvärg i dy

Aimon Niklasson

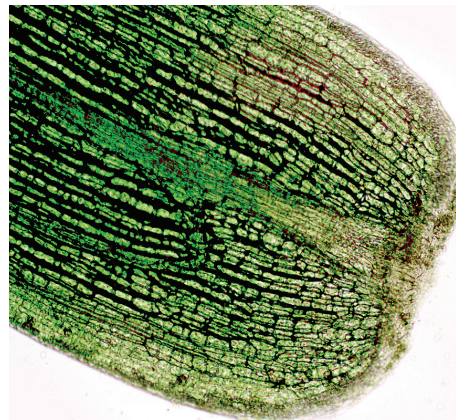
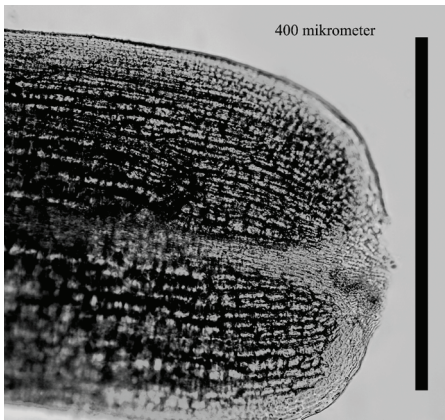
Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

I våra grunda leriga vikar på västkusten gömmer sig en riktig doldis. Dvärgbandtång *Zostera noltii* kallas den och finns på vår rödlista (VU). I västgötafloran är den bara angiven för en enda lokal men det finns en handfull äldre lokaler och ungefär lika många rapporterade i Callunas flora-vårdsnummer. I vanliga floror (som ”Moster” och dess efterföljare) står att spetsen är urnupen och att bladets bredd är 0,7-1 mm. Vidare anges att den har en nerv till skillnad från smal bandtång *Zostera angustifolia* som har tre, vilket skiljer denna från den vanliga bandtången *Zostera marina* som har många nerver.

Jag besökte Stora Amundön och den västra lerstranden vid slätterängen i som-

ras efter det att beträdnadsförbudet upphört. Då hittade jag inga urnupna blad och de som fanns var inte säkert en-nerviga men smala. Ja, i ”Moster” blev jag inte klok på släktet *Zostera*! Och som bekant ”när allting går åt fanders, vänder jag mig till Hylanders”. Och mycket riktigt, ”bladskivor 5-20 cm långa, högst c. 1 mm breda, utom mittnerven blott med 2 vanl. i själva kanten löpande huvudnerv, o spetsen slutl. urnupen”!

Det är ju precis så det är och plötsligt förstår man hur det hänger ihop! Senare på hösten hade bladen nämligen blivit urnupna(!), vilket framgår av de bilder från två olika tidpunkter som visas nedan. Vad som sedan är en nerv kan kanske dis-

Dvärgbandtång *Zostera nana* i början av augusti (till vänster) respektive september (till höger) 2013. Stora Amundön, Askims socken, Västergötland
Foto (mikroskop) Aimon Niklasson

kuterar och Hylander anger att smal bandtång *Z. angustifolia* (behandlas av honom som variant av *Z. marina*) har tre nerver utan att närmare beskriva deras läge i förhållande till bladkanten.

En entydigare beskrivning vore kanske att ange att *Z. noltii* har en central nerv och ingen ytterligare nerv mellan bladkanten och mittnerven. *Z. angustifolia* har en väl synlig nerv mellan den centrala nerven och bladkanten, samt att *Z. marina* har minst två nerver mellan centralnerven och bladkanten. De svartvita tecknade bilderna i Den nya nordiska floran ger således en riktig bild av antalet nerver mellan centralnerven och bladkanten. Begränsningslinjen för den urnupna bladspetsen framgår av mikroskopbilderna nedan.

Ett eventuellt hot mot dessa arter utgörs av den så kallade båtsporten som genom anläggningsarbeten kan förstöra befintliga lokaler. Längs Västergötlands korta västkuststrand finns fortfarande en del leriga vikar som troligen betraktas som ”obrukbara” och mer eller mindre värdelösa av bestämmande människor som aldrig läst Sten Selanders Det levande landskapet i Sverige. Låt oss slå vakt om stränderna och hjälp gärna till att inventera mera.

Referenser

- Blomgren, Evastina, Falk, Eva & Herloff, Birgitta 2011, Bohusläns flora, ”Botanistens aftonbön” sidan 161
- Hylander, Nils 1953 Nordisk Kärlväxtflora del 1 sidan 110-112.
- Moeslund, Bjarne et al 1990. Miljøstyrelsen Danmarks miljøundersøkelser. Miljønytt nr. 2.
- Mossberg, Bo & Stenberg, Lennart 2003 Den nya nordiska floran sidan 756.
- Selander, Sten 1955 Det levande landskapet i Sverige.

Bengt Euphrasén – en bortglömd botanist från Habo

Gösta Börjeson

Dammgatan 10, 566 32 Habo, gosta.borjeson@telia.com

Författaren och läkaren Gudrun Nyberg i Göteborg har i en nyutkommen bok uppmärksammat naturvetaren Bengt Euphrasén, som föddes 1755 på gården Myrebo i Habo. Hans födelsenamn var Bengt Andersson och han får så småningom som suttonåring komma till Visingsö för att studera vid det av Per Brahe grundade gymnasiet där. Nu

kallar han sig Arén, kanske efter det lokala namnet på gråal (arre), som växer i Vätterbranten vid Habo. I skolans matrikel omnämns han som Benedictus Arén Haboënsis. Här är han klasskamrat med söner till kyrkoherden i Habo Christian Jungmarker, som jag har skrivit om i min Haboflora.

Bengt stimuleras av lektor Liljenroth att studera botanik och nu byter han namn till Euphrasén, kanske syftande på vältalighet eller ögontröstens latinska namn.

1779 flyttar Bengt till Skara för studier vid veterinärinrättningen under Linnélärjungen Peter Hernqvist. Sedan återvänder han till Visingsö igen och nämns i matrikeln som mycket fattig ”pauperrimi”. Några skumma händelser på ön kan bidra till att han vill resa bort och 1781 får han tillfälle att resa med ostindiefararen Lovisa Ulrica som jungman till Kanton i Kina. Under resan studerar han de fiskar som de kommer i kontakt med. Tre stycken beskriver han som nya för vetenskapen.

Efter hemkomsten får Bengt anställning hos Clas Alströmer i Göteborg och fortsätter studiet av fiskar på västkusten vid Klädesholmen och Mollösund. 1784 skrivs han in vid Uppsala universitet och Västgöta nation. Här studerar han under Carl Peter Thunberg. Alströmer går i konkurs och Bengt Euphrasén måste avbryta studierna och får återvända till Göteborg.

Alströmer flyttar till Gåsevadsholm vid Kungsbacka. 1787 kan han och Vetenskapsakademien finansiera en resa för Bengt till St Barthélemy för att där samla objekt till deras naturaliekabinett. Den 15 december går han ombord på briggen Antonietta. Med på resan följer doktor Christofer Carlander på skeppet Enigheten. Resan blir vådlig genom engelska kanalen förbi Madeira och den 7 februari är man framme i Karibien.

Bengt botaniserar flitigt på den ganska otillgängliga ön samt på grannöarna St Christopher och St Eustache. På St Barthélemy finner han 175 växter och

på grannöarna över 100 stycken. Han beskriver även djur och människor utförligt. I juni påföljande år påbörjas återfärden till Sverige och i augusti är man tillbaka i Göteborg.

Nyberg förmedlar händelseförloppet på ett spännande och intagande sätt så att karaktärerna och deras öden blir tydliga för läsaren. Hon har gjort en mycket omfattande research och bl a själv besökt St Barthélemy. Boken är rik på hennes egna bilder som berikar texten och ger en bra bild av miljöerna. Vill du ha en fascinerande läsning om strapatserna på en av upplysningstidens upptäcktsresor kan jag rekommendera Gudrun Nybergs ”Naturvetare i motvind – Bengt Euphrasén” på Carlssons förlag.

Slåtterblomma är årets växt

Birgitta Herloff

Skepparegården 6, 413 18 Göteborg, birgitta.herloff@gmail.com

I Västergötlands flora står följande att läsa om slåtterblomma *Parnassia palustris*: ”Ursprunglig, växer på fuktig till blöt, naturlig gräsmark i betesmarker och slåtterängsrester, även i ohävdade rikkärr och öppna mesotrofa kärr. Gynnad av slåtter. Något kalkgynnad men inte kalkberoende, ljuskrävande, missgynnas av igenväxning men också av hårt bete. Har minskat kraftigt och är numera bara vanlig på Falbygden och i det övriga höglandet, sällsynt i övrigt. 425 lokaler i 180 rutor (22 %).”

I hela södra Sverige, utom på Öland och Gotland, är slåtterblomman ovanlig och minskande. Från Dalarna och norrut är den ännu vanlig.

Jag såg min första slåtterblomma 1951 i Borås när jag var 13 år gammal. Denna vackra blomma glömmen man aldrig. Lätt är den att känna igen, förväxlingsarter finns inte i våra trakter. Så har den också behållit det namn Linné en gång gav den. Däremot har den flyttat om i familjerna. Numera tillhör den familjen benvedsväxter *Celastraceae*. I västergötafloran fördes den till familjen slåtterblommeväxter *Parnassiaceae* och i min gamla skol-Krok familjen stenbräckeväxter *Saxifragaceae*.

En vacker blomma kräver ett vackert namn. Linné menade att arterna i släktet *Parnassia* var lika tilltalande som muserna på berget Parnassos. Slåttertiden är inne när slåtterblomman blommar, därav namnet.

Slåtterblomma
Bild ur C.A.M. Lindmans flora

I ett citat från ”Blomsterspråket eller Blommornas betydelse på Österländskt sätt” 1837 får man veta att ”slotterblomma” betyder ”Lyckliga de, som älska och blifva älskade!”.

Det nu skrivna har jag plockat fram ur bokhyllan. Men man kan ju googla också. På nätet hittar jag att det engelska landskapet Cumberland har tre slätterblommor på sin flagga.

Det finns ett femtiotal arter av släktet *Parnassia* i världen, alla på norra halvklotet i arktiska och tempererade zoner, företrädesvis i bergstrakter. Vår *P. palustris* finns i Europa, Amerika och Asien medan de övriga har en mera begränsad förekomst. Ett tiotal finns i Nordamerika, resten i Kina med omgivande länder. På bild är de alla väldigt lika varandra men kronbladen är mer eller mindre randiga.

Den skotske etnologen och myt-forskaren Andrew Lang (1844-1912) – som för övrigt invaldes som utländsk ledamot av svenska vetenskapsakademin 1910 – har skrivit dikten Grass of Parnassus:

Pale star that by the lochs of Galloway
In wet green places 'twixt the depht and height
Dost keep thine hour while Autumn ebbs away
When now the moors have doffed the heather bright
Grass of Parnassus, flower of my delight
.....

En ursäkt beträffande den svårlästa innehållsförteckningen i förra numret av Calluna

En ny redaktör för Calluna
fick en nitlott av fru Fortuna
som log lite grann
när texten försvann
närapå där bak i det bruna.

Manusstopp för Calluna (2) 2014

Manuskript till Calluna häfte 2, 2014 skall vara redaktionen tillhanda senast den 15 april. Mejla ditt manuskript som oformaterad wordfil och bilder i jpg som bifogade filer till birgitta.herloff@gmail.com.

Postadress och telefon:

Birgitta Herloff, Skepparegången 6, 413 18 Göteborg tel. 031-12 23 90.

Ring gärna i förväg och berätta vad du tänker skriva om.

Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands flora (inklusive CD), 743 sidor	200:-
Västergötlands flora, Supplement 1, 53 sidor	20:-
Västergötlands flora, Supplement 2, 32 sidor	20:-
Västergötlands Flora CD	50:-
Botanisk Västgötalitteratur, 63 sidor	50:-
Floran i Habo kommun, 256 sidor	100:-
Film: ”Drakblommans backar” Sundh Miljö	150:-

Eventuell portokostnad tillkommer

Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:-
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:-
Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna med medlemsrabatt för	75:-

Innehåll

- 1 Ordföranden i BFiG har ordet
- 2 Kallelse till årsmöte i VBF
- 3 BFiG: Program för perioden mars - maj 2014
- 4 Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2014
- 9 De Vilda Blommornas Dag 2014
- 12 Floraväktarträffar i Göteborg och Falköping
- 12 Praktisk floravård med floraväkteri
- 13 Vintertry i Änggårdsbergen
- 14 Åkerfibblan kvar i Edsväva, Vara
- 16 Något om bergoxel i Göteborgstrakten
- 18 Hybridolvon funnet på Hisingen
- 20 Dold dvärg i dy
- 21 Bengt Euphrasén
- 23 Slätterblomma är årets växt
- 24 En ursäkt
- 25 Manusstopp för Calluna
- 25 Föreningarna säljer

Ett urval växter som du kan få se på årets exkursioner

Foto: *Evastina Blomgren*